

Türkiye'nin Afrika Kıtasına Yönelik Diplomatik Faaliyetlerinin Ekonomik İlişkilere Etkisi: 2008-2024 Dönemi Örneği

The Impact of Türkiye's Diplomatic Engagements in Africa on Economic Relations: The Case of the 2008-2024 Period

Cihan DABAN^a

^a Dr. Öğr. Üyesi, Mersin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Uluslararası Siyaset Anabilim Dalı, dabancihan@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2890-2415>

Öz

Bu çalışma, küresel siyasetin yoğunlaştığı kıtalardan biri olan Afrika'ya odaklanmaktadır. Son on beş yılda Türkiye'nin kıtaya yönelik diplomatik faaliyetleri önemli ölçüde artmış durumdadır. Türkiye'nin Cumhuriyet döneminde kıtaya yönelik ilk diplomatik faaliyetleri 1920'li yıllarda Mısır ve Etiyopya ile başladı. 1950'lerde bağımsızlıklarını kazanmaya başlayan Afrika ülkelerinin küresel arenada tanınması bu dönemde önemli bir siyasi adım oldu. Bağımsızlığını kazanan ülkeler Türkiye Cumhuriyeti tarafından da tanındı. Türkiye bu ülkeleri tanımının yanı sıra bu ülkelerle diplomatik ilişkiler kurmaya da önem verdi. 1950'lerden itibaren bağımsızlığını yeni kazanan ülkelerle de diplomatik ilişkiler kurmaya özen gösterdi. Ancak bu durum çeşitli sebeplerden dolayı 2008 yılına kadar sınırlı bir politikayla devam etti. Sınırlı diplomatik ilişkiler doğal olarak çok boyutlu ilişkilerin gelişmesini de sınırlandırdı. 2008'de İstanbul'da düzenlenen Birinci Türkiye-Afrika İş birliği Zirvesi'nin ardından Türkiye ile Afrika ülkeleri arasındaki diplomatik ilişkilerde önemli bir gelişme yaşandı. Diplomatik gelişmeler ekonomik ilişkileri de etkiledi. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı Türkiye'nin Afrika ülkeleriyle gelişen diplomatik ilişkilerinin ekonomik ilişkileri nasıl etkilediğini incelemektir. Çalışmanın önemi, Türkiye'nin Afrika kıtasına yönelik diplomatik faaliyetleri ve bu faaliyetler sonucunda ekonomik ilişkilerde ortaya çıkan tabloyu sunmaktır. Bu nedenle çalışma 2008-2024 yılları arasında önemli bir gelişme gösteren diplomatik faaliyetler temelindeki ekonomik ilişkilere odaklanmaktadır.

Abstract

This study focuses on Africa, one of the continents where global politics has intensified. Over the past fifteen years, Türkiye's diplomatic engagements toward the continent have increased significantly. During the Republican era, Türkiye's first diplomatic engagements with Africa began in the 1920s with Egypt and Ethiopia. The recognition of African countries, which began gaining independence in the 1950s, was an important political step in the international arena. These newly independent countries were also recognized by the Republic of Türkiye. In addition to recognition, Türkiye also prioritized establishing diplomatic relations with these countries. From the 1950s onward, Türkiye sought to establish diplomatic ties with newly independent states. However, due to various reasons, this process continued with a limited scope until 2008. Naturally, limited diplomatic relations also restricted the development of multidimensional ties. However, a significant development occurred in diplomatic relations between Türkiye and African countries following the First Türkiye-Africa Cooperation Summit held in Istanbul in 2008. These diplomatic developments also influenced economic relations. In this context, the aim of this study is to examine how Türkiye's growing diplomatic relations with African countries have affected economic relations. The importance of the study lies in presenting Türkiye's diplomatic engagements toward the African continent and the resulting economic landscape. Therefore, the study focuses on economic relations based on diplomatic initiatives that showed significant progress between 2008 and 2024.

Anahtar Kelimeler:

Türkiye, Afrika Kıtası, diplomatik faaliyetler, ekonomik ilişkiler

Keywords: Türkiye, African Continent, diplomatic engagements, economic relations

JEL Kodları: F50; F59

JEL Codes: F50; F59

Geliş Tarihi: 16/02/2025

Kabul Tarihi:

09/04/2025

DOI:

10.33399/biibfad.1640758

Araştırma Makalesi

Research Article

1. GİRİŞ

Türklerin Afrika kıtası ile ilişkileri dokuzuncu yüzyıla kadar uzanmaktadır. Abbasi yönetiminden Ahmed Bin Tolun'un 868 yılında Mısır'da kurduğu Tolunoğulları Hanedanlığı, ilişkilerin başlangıcı olarak önem arz etmektedir. 905 yılında zayıflayan ve sonrasında yıkılan Tolunoğulları'nın yerine 935'te İhşitler Hanedanlığı kuruldu. Bu hanedanlığın komutanı Türk asıllı Muhammed Bin İhşit'tir. İhşitler Hanedanlığının hakimiyetine de Şii İsmaili hareketine mensup Arap asıllı bir idare olan Fatımiler son verdi. Fatımiler de bölgede uzun bir hâkimiyet kuramadılar. Çünkü 1171 yılında Kürt kökenli Selahaddin-i Yusuf bin Eyyûbî'nin ordusu tarafından yıkıldı. Eyyûbî'nin ordusunda bu dönem Türkler de asker olarak görev yapıyorlardı. Yıkılan Fatımilerin sınırlarında Eyyûbiler Hanedanlığının hâkimiyeti başladı. Eyyûbiler'den sonra bölgeye 1250 senesinde Memlûkler egemen olurken, takvimler 1517 yılını gösterdiğinde Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim'in Memlûklerden Mısır'ı almasıyla Türklerin hâkimiyeti tekrar başladı (Kavas, 2017: 17-22).

Türklerin etkili olduğu en uzun dönem Osmanlı dönemine denk gelmektedir. Neredeyse dört yüz yılı aşkın bir dönemden bahsedilebilir. Bu dönemde Osmanlı'nın Afrika'daki şehir devletlerine, krallıklara ve imparatorluklara yönelik ikili ilişkileri genellikle din âlimleri aracılığıyla gerçekleştiriliyordu. O dönemde resmi olarak elçilikler olmadığından dolayı din âlimleri ve imparatorluğun yetkili kişileri elçilik görevini yerine getiriyordu. Bu kişiler aracılığıyla başta dini faaliyetler olmak üzere siyasi, ekonomik ve sosyokültürel alanlarda ikili ilişkiler kurulmaya çalışılıyordu (Akalin ve Parlaz, 2015: 13-22).

Osmanlı, Afrika kıtasının en güneyine bugünkü Güney Afrika Cumhuriyeti'ne kadar din adamlarını göndermekte başarılı bir politika izledi. Kürt kökenli alimlerden biri olan Ebubekir Efendi bu duruma örnektir. Hindistan ve Malezya'dan Afrika'ya yerleşen Müslümanlar 1805'ten beri Ümit Burnu'nda İngiliz sömürgesi altındaydılar. Müslüman halklar arasında dini uygulamalarda birtakım anlaşmazlıklar yaşanıyordu. Buna istinaden toplumun önde gelenleri bu dönem İngiliz valiliğine başvurdular. Dini uygulamalar konusundaki anlaşmazlıkların son bulması adına bir din alimi talebinde bulundular. Bu talep doğrultusunda İngiliz yönetimi, Osmanlı yönetimiyle iletişime geçerek bir din alimi göndermesini istediler. Bunun üzerine Osmanlı, Müslümanlar arasındaki dini anlaşmazlığa son vermek adına Ebubekir Efendi'yi görevlendirdi. Ebubekir Efendi 16 Ocak 1863 tarihinde Cape Town'a ulaştı. Zamanla hem buradaki anlaşmazlıklara son verdi hem de uzun yıllar boyunca burada dini hizmetlerde bulunarak Osmanlı'nın adını yaşattı. Ebubekir Efendi'nin hizmetlerinden dolayı bugün Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Osmanlı izlerine rastlamak mümkündür. Osmanlı'nın etkisi Birinci Dünya Savaşı'na kadar devam etti. Bu açıdan dört yüz yılı aşkın bir dönemde Osmanlı, dini ve ticari faaliyetler aracılığıyla kıta halkları ve egemen güçlerle iyi ilişkiler geliştirdi (Gençoğlu, 2016: 26-33).

Osmanlı'nın yıkılmasının ardından ise ardılı Türkiye Cumhuriyeti tarafından da Afrika kıtasına yönelik ilişkiler devam etti; fakat bu ilişkiler 2000 yılına kadar istenilen seviyeye ulaşamadı. Bunun temel sebepleri arasında Birinci ve İkinci Dünya Savaşları'nın yaşanmış olmasından ve sömürgeci güçlerin 1960'lı yıllara kadar Afrika'da yoğun bir sömürgecilik faaliyetlerini gerçekleştirmelerinden kaynaklıdır. Yine de Türkiye, Afrika'da bağımsızlığını kazanan veya elde eden ülkelerle ikili ilişkiler içerisine girerek diplomatik temsilcilikler açmayı başardı (Eyrice-Tepeciklioğlu, 2019: 21-27).

2000 yılına kadar açık ara ile dalgalı bir politika görülürken 2000 sonrası dönemde özellikle 2008 yılında gerçekleşen Birinci Türkiye-Afrika İş Birliği Zirvesi ile başta diplomatik faaliyetler olmak üzere çok boyutlu alanlarda ikili ilişkilerin seyrettiği görülmektedir. Bu gelişmeler ışığında makale, Türkiye'nin Afrika ülkelerine yönelik diplomatik ilişkilerine ve bu ilişkiler doğrultusunda çok boyutlu alanlardan ekonomik ilişkilere odaklanmaktadır. Söz konusu bu odaklanma ise 2008 yılında gerçekleşen zirveden bu yana geçen süreci incelemektedir. Zira 2008 sonrası dönemin daha iyi anlaşılabilmesi adına ilk diplomatik faaliyetlerin temellendirildiği 1920'li yıllara da değinmek gerekmektedir.

2. 1920'LERDEN 1950'LERE: İLK DİPLOMATİK FAALİYETLERİN TEMELLENDİRİLMESİ

I. Dünya Savaşı'nda yenilgiye uğrayan Osmanlı İmparatorluğu tarih sahnesinden silinirken aynı coğrafyada cereyan eden Kurtuluş Savaşı da başladı. Çok geçmeden Kurtuluş Savaşı sonuç verdi. İlk sonuçlardan biri 1920 yılında TBMM'nin açılması oldu. TBMM'nin açılmasıyla Osmanlı'nın ardılı kabul edilen Türkiye Devleti kuruldu. 1923 yılında cumhuriyetin ilan edilmesiyle de devletin ismi Türkiye Cumhuriyeti oldu. I. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasındaki gelişmeler ışığında Türkiye'deki genel durum Kurtuluş Savaşı ile ülkenin bağımsızlığını muhafaza etmek ve son damlasına kadar mücadele etmektir (Özcan ve Köse, 2024: 78).

Zira bu dönemde Afrika kıtasında yaşanan durumlar daha farklıydı; çünkü yüzyıllar boyunca süregelen sömürgeciliğin etkisi henüz bitmiş değildi. Aksine günbegün daha da kötüye gidiyordu. Bu dönemde Kuzey Afrika'da Mısır, Doğu Afrika'da Etiyopya ve Batı Afrika'da Liberya bağımsızdı. Mısır, 1922 yılında bağımsız oldu. Türkiye hiç zaman kaybetmeden Mısır'ın bağımsızlığını tanıdı ve ardından 1925 yılında Mısır'da büyükelçilik açtı. Bu büyükelçilik Türkiye'nin Afrika'daki ilk büyükelçiliğidir. İlk büyükelçi olarak da Muhittin Akyüz (General Muhiddin) atandı. Türkiye ikinci büyükelçiliğini 1926'da Etiyopya'da açtı. Emekli Büyükelçi Bilal N. Şimşir'in bildirdiğine göre 1926 yılında Maslahatgüzar sıfatıyla Ahmet Münir Erhan atandı (Şimşir, 2006: 30-35). Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığının bilgilerine göre 1931-1936 yıllarında Büyükelçi sıfatıyla atanan ilk Büyükelçi Nizameddin Ayaşlı'dır (T.C. Addis Ababa Büyükelçiliği, e.t. 09.10.2024). Ancak Şimşir, T.C. Addis Ababa Elçiliğinin 1931-1935 yılları arasında kapalı olduğunu bildirmektedir (Şimşir, 2006: 42).

Tablo 1'de T.C. Dışişleri Bakanlığı Addis Ababa Büyükelçilik sayfası dikkate alınarak Nizameddin Ayaşlı yazılmış olup tabloda gösterilen yıllar büyükelçilerin atandığı yılları değil, ilk diplomatik faaliyetlerin başladığı zamanı göstermektedir. Bu husus diğer tablolar için de geçerlidir.

Tablo 1: 1920-1950 Arası Dönemde Türkiye'nin Afrika Ülkelerine Yönelik Diplomatik Girişimleri ve Atanan ilk Büyükelçiler

	Yıl	Ülke Adı	Atanan İlk Büyükelçi
1	1925	Mısır	Muhittin Akyüz
2	1926	Etiyopya	Nizamaeddin Ayaşlı

Kaynak: Şimşir (2006): 30-3

Sömürge altında yaşayan Afrika halkları bağımsız birer ulus olabilmek için bu dönemde (1920-1950) sömürgeci güçlere karşı birçok siyasi parti, dernek, vakıf ve sivil toplum örgütlerini kurdular. II. Dünya Savaşı başladığında yeni bir dünya düzeninin oluşması için 12 Ağustos 1941 tarihinde ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt ve dönemin Birleşik Krallık Başbakanı Winston L. S. Churchill bir araya gelerek ortak bir bildiri yayımlama kararı aldılar. Bu görüşmeden iki gün sonra 14 Ağustos 1941 tarihinde Atlantik Bildirisi ilan edildi. Söz konusu bildiri, sömürge bölgelerinde yaşayan halkların bağımsız olabilmelerinin yolunu açıyordu (Churchill, 1964: 59-60).

Bildiri aynı zamanda Milletler Cemiyeti'nin lağvedilmesini, Birleşmiş Milletler Teşkilatının da kurulmasını öngörüyordu. II. Dünya Savaşı'ndan sonra neredeyse tüm Afrika topraklarında, anti-empyralist mücadele giderek arttı. Afrika'nın her bölgesinde siyasi partiler, sendikalar, dernekler, vakıflar ve diğer örgütlenmeler harekete geçmeye başladı. Bu gibi oluşumların kurulmasındaki ana faktör ise sınıf gerçeği değil, milli birlik ve beraberlik içerisinde bağımsızlığı kazanmaktır. Bu nedenle kısa sürede birçok halk bu oluşumlara destek verdi. Başka bir ifadeyle bu oluşumlar siyasi fikirler ışığında kurulan parti veya örgütlenmeler değildir; tamamen milli kurtuluş temelinde kurulan örgütlenmelerdir. 1950 yılına kadar sayıları oldukça azdı; ancak 1950 ve sonrası dönemde önemli bir sayıya ulaşarak dekolonizasyon sürecini hızlandırdılar. Dolayısıyla 1950'den itibaren bağımsızlığını kazanan ulusların sayısında da artışlar yaşandı. Türkiye ise bağımsızlığını kazanan ülkeleri önce tanıdı sonra da bu ülkelerde büyükelçilikler açtı. Ardından da çok boyutlu ikili ilişkiler geliştirmeye başladı (Hazar, 2018: 191-202).

3. 1950'LERDEN 1998'E: BAĞIMSIZLIĞINI KAZANAN AFRİKA ÜLKELERİNDE DİPLOMATİK FAALİYETLERİN BAŞLATILMASI

Kuzey Afrika'da Mısır'dan sonra bağımsızlığını kazanan diğer ülke Libya'dır. Libya, sömürgecilik döneminde İtalya'nın işgaline uğradı. 1947 yılında İtalya Barış Antlaşması ile İtalya, Afrika'daki sömürgelerinden ve doğal olarak Libya'dan da feragat etti. Ancak Trablusgarp ve Bingazi'nin yönetimi İngiltere'ye, Fizan'ın yönetimi Fransa'ya bırakıldı. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 21 Kasım 1949 tarihinde kabul ettiği eski İtalyan sömürgeleri hakkındaki 289 A(IV) sayılı Karar Tasarısında, Libya'nın Tripolitania, Sirenayka ve Fizan bölgelerini de kapsayacak şekilde bağımsız bir Libya'nın kurulmasını öngördü (UN General, 1949). 17 Kasım 1950 tarihinde BM Genel Kurulu kararı ile Libya'nın bağımsız olmasına karar verildi. Türkiye, BM Genel Kurulu'nda Libya'nın bağımsızlığı için oy kullandı (UN General, 1950). Yapılan oylamalar ve değerlendirmeler neticesinde Libya 24 Aralık 1951 tarihinde bağımsızlığını kazandı. Türkiye, zaman kaybetmeden hem Libya'yı tanıdı hem de 1952 yılında Trablus'ta yerleşik büyükelçilik açtı. Türkiye büyükelçisi olarak da Necip Sait Tamboy atandı (Hazar, 2018: 269).

Libya'dan sonra Sudan (Ocak 1956), Tunus (Mart 1956) ve Fas (Nisan 1956) gibi Kuzey Afrika ülkeleri de bağımsızlıklarını kazandılar. Türkiye 1957 yılında Fas, Tunus ve Sudan'da büyükelçilik açtı. Fas Büyükelçisi olarak Nedim Veysel İlkin'i, Tunus Büyükelçisi olarak Reşad Erhan'ı atadı. BM Genel Kurulu'nda 14 Aralık 1960 tarihinde 1514 sayılı öneri doğrultusunda "Sömürge Ülkelerine ve Halklarına Bağımsızlık Verilmesine İlişkin Bildirge" başlıklı Karar Tasarısı'nın kabulü, Afrika halklarının bağımsızlık hareketlerini hızlandırdı (UN General, 1960: 66-67). Türkiye, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Afrika ülkelerinin bağımsızlıklarını kazanmaları için oy kullandı. Cezayir Temmuz 1962 tarihinde bağımsızlığını kazandı. Türkiye ise Cezayir'in bağımsızlığını tanıyarak 1963 yılında Cezayir Büyükelçisi olarak Semih Günver'i atadı. Böylece Türkiye'nin Kuzey Afrika ülkelerine yönelik diplomatik politikası başlangıç itibarıyla önemli bir adımla ivme kazanmış oldu (T.C. Cezayir Büyükelçiliği, e.t. 10.11.2024).

Türkiye, Batı Afrika'daki ilk büyükelçiliğini 1960 yılında Gana'da açtı. Fakat bütçesel tasarruf mülâhazaları nedeniyle 1981 yılında büyükelçiliği kapatmak zorunda kaldı. Diğer Batı Afrika ülkelerinden Nijerya'da ve Senegal'de de büyükelçilik açan Türkiye, Nijerya Büyükelçisi olarak 1962 yılında Fehmi Nuza'yı, Senegal Büyükelçisi olarak da 1963 yılında Abdülhamit Birden'i atadı. Doğu Afrika bölgesinden Kenya, Somali ve Tanzanya'da da büyükelçilikler açıldı. 1968 yılında Kenya'ya Sadun Terem, 1981 yılında Somali'ye Mehmet Sıtkı Coşkun ve aynı yıl Tanzanya'ya da İlideniz Divanoğlu'nun ataması yapıldı. Orta Afrika bölgesinden Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde de büyükelçilik açılmış olup 1976 yılında Behçet Türemen Büyükelçi olarak atandı. Türkiye'nin Afrika ülkelerine yönelik politikasının yoğunlaştığı bu dönemde iktidara gelen Üçüncü Bülent Ecevit Hükûmeti tarafından "Afrika Dairesi" kuruldu ve Afrika'ya Açılım Politikasına daha fazla önem verildi. Bu nedenle 1978-79 yılları arasında Afrika ülkeleri Türkiye'de önemli bir gündem haline geldi (Hazar, 2024: 67-68).

2000 öncesi dönemde son büyükelçiliğini Güney Afrika Cumhuriyeti'nde açan Türkiye, 1994 yılında Büyükelçi olarak Sami Cansen Onaran'ı atadı. Türkiye'nin 1950 ilâ 1998 yıllarındaki diplomatik faaliyetleri, Tablo 2'de gösterildiği gibidir.

Tablo 2: 1950-1998 Arası Dönemde Türkiye'nin Afrika Ülkelerine Yönelik Diplomatik Girişimleri ve Atadığı ilk Büyükelçiler

	Yıl	Ülke Adı	Atanan İlk Büyükelçi
1	1952	Libya	Necip Sait Tamboy
2	1957	Fas	Nedim Veyssel İlkin
3	1957	Tunus	Reşad Erhan
4	1957	Sudan	Dışişleri Bakanlığı'nın sayfasında mevcut değil.
5	1960	Gana ¹	Bütçesel tasarruf mülâhazaları ile 1981 yılında kapatılmıştır.
6	1962	Nijerya	Fehmi Nuza
7	1963	Senegal	Abdülhamit Birden
8	1963	Cezayir	Semih Günver
9	1968	Kenya	Sadun Terem
10	1976	Kongo Demokratik Cumhuriyeti	Behçet Türemen
11	1981	Somali ²	Mehmet Sıtkı Coşkun
12	1981	Tanzanya ³	İldeniz Divanoğlu
13	1994	Güney Afrika Cumhuriyeti	Sami Cansen Onaran

Kaynaklar: Bulgular, Dışişleri Bakanlığının resmî web sayfasından elde edilmiş olup tablo yazar tarafından oluşturulmuştur. Ayrıca bkz. (Daban, 2021, s. 932).

Bağımsızlığına kavuşan her ülkede büyükelçilik açmaya çalışan Türkiye, 1994 yılında 15. büyükelçiliğini Güney Afrika Cumhuriyeti'nde açtı; fakat 1981'de Gana ve 1985'te de Tanzanya'daki büyükelçiliklerini bütçesel tasarruf mülâhazaları nedeniyle kapatmak zorunda kaldı. 1991 yılında Somali'de patlak veren iç savaş sebebiyle Mogadişu büyükelçiliği de kapatıldı (Boztaş ve Yıldırım-Çinar, 2024: 402). Bu nedenle 15 büyükelçilik sayısı 12'ye düştü. İkili ilişkilerin tekrar canlılık kazanması için Ekim 1998 tarihinde "Afrika'ya Açılım Eylem Planı" hazırlandı. Eylem Planı; idari, siyasi, diplomatik, ekonomik, eğitim ve askeri konularda olmak üzere teknik, hukuki ve diğer konularda iş birliğini geliştiren karşılıklı ikili ilişkileri güçlendirmeyi hedefledi. Bu hedefler planın hazırlandığı yıl uygulanamadı. Gerek küresel ilişkilerde yaşanan dünya düzeni gerekse de Türkiye'de yaşanan iç siyasetin karmaşıklığı ve hükûmet değişikliği gibi sebeplerden dolayı eylem planı uygulamaya konulamadı (Hazar, 2016a: 63-70). Planda alınan kararlar 2000 sonrası dönemde proaktif bir politika ile hayata geçirildi.

4. 1998'DEN 2008'E: AFRİKA'YA AÇILIM EYLEM PLANI'NIN UYGULANMASI

Türkiye'nin Afrika ülkelerine yönelik çok boyutlu dış politikasının temelinde genel kanıya göre Ekim 1998 tarihinde ilan edilen "Afrika'ya Açılım Eylem Planı" vardır. Zira Emekli Büyükelçi ve aynı zamanda Afrika Dairesi Başkanı olarak görev yapmış olan Selçuk İncesu'nun bildirdiğine göre 1998 yılındaki "Eylem Planı" Türkiye'nin Afrika'ya yönelik "İkinci Eylem Planı" olarak geçmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin Afrika'ya yönelik "İlk Açılım Eylem Planı" Üçüncü Bülent Ecevit Hükûmeti döneminde hem Afrika Dairesi Başkanlığının kurulmasıyla hem de 5 Ocak 1978-

¹ Detaylı bilgi için; <http://akra.be.mfa.gov.tr/Mission/About> (Erişim Tarihi: 11.11.2024).

² Türkiye'nin Somali'deki büyükelçiliği 1979 yılında açıldı; fakat 1991 yılında iç savaşın çıkmasından dolayı büyükelçilik kapatılmıştır. Detaylı bilgi için; <http://mogadisu.be.mfa.gov.tr/Mission/About> (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

³ Türkiye'nin Tanzanya büyükelçiliği 1979 yılında açıldı. Ancak bütçe mülâhazalarından dolayı büyükelçilik 1985 yılında kapatıldı. 13 Ekim 2008 tarihli ve 2008/14244 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile büyükelçilik makamı açılmış ve 2009 yılında faaliyete başlamıştır. Detaylı bilgi için; <http://darusselam.be.mfa.gov.tr/Mission/MissionChiefHistory> (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

12 Kasım 1979 tarihleri arasında görev yapan Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Ahmet Gündüz Ökçün'ün görevlendirilmesiyle başlatıldığı yönündedir (İncesu, 2020).

Ancak hem Soğuk Savaş'ın etkisi hem de Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi istikrarsızlıklar nedeniyle açılım politikasında hedeflenen amaçlar yetersiz kaldı. Söz konusu "İkinci Eylem Planı" ise Üçüncü Mesut Yılmaz Hükûmeti döneminde Ekim 1998 tarihinde Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in görevlendirilmesiyle başladı. Afrika'ya Açılım Eylem Planı'nda yer alan konular arasında idari önlemlerden siyasi önlemlere, ekonomik önlemlerden eğitim, kültür ve askeri ilişkilere yönelik önlemlere kadar birçok konu bulunmaktadır. Ancak bu konuların tam olarak uygulanmadığı görülmektedir. Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi belirsizlik ve istikrarsızlık nedeniyle Ekim 1998 Eylem Planı hedeflendiği gibi gerçekleşmedi (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 1999: 3-8).

2002 seçimlerinde iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti); hükûmeti kurduktan sonra Afrika ülkelerine yönelik Açılım Eylem Planında geçen konuları daha da genişleterek proaktif bir politika izlemeye başladı. Bu vesileyle 2005 yılının Türkiye'de "Afrika Yılı" ilan edilmesi olumlu bir stratejik adım olarak görüldü. Buna karşılık Afrika Birliği tarafından da Türkiye, Afrika Birliği'ne gözlemci üye olarak kabul edildi. 2008 yılında Türkiye'yi, Kıtanın "Stratejik Ortağı" ilan eden Afrika Birliği, bu hususta ikili ilişkilerin daha da gelişip güçlenmesinin önünü açtı. Ağustos 2008 tarihinden itibaren de Türkiye'nin girişimleriyle İstanbul'da Birinci Türkiye-Afrika İş birliği Zirvesi düzenlendi. Bu durum ikili ilişkiler açısından oldukça önemli bir gelişmedir (Tepebaş, 2013: 322-323).

5. BİRİNCİ ZİRVEDEN İKİNCİ ZİRVEYE: İLİŞKİLERİN DERİNLEŞTİRİLMESİ

18-21 Ağustos 2008 tarihlerinde düzenlenen Birinci Türkiye-Afrika İş birliği Zirvesi ile birlikte hem Türkiye hem de Afrika ülkeleri ikili ilişkilere eskisinden daha fazla önem verdi. Dolayısıyla Zirve'de geniş bir istişare olanağı oluştu ve bazı temel konular ele alındı. Özellikle siyasi ilişkilerin daha istikrarlı seyretmesi adına diplomatik faaliyetlerin önemine değinildi. Bu kapsamda "Ortak Bir Gelecek için İş birliği ve Dayanışma" muhtevasıyla başlatılan bu Zirve'ye altısı Cumhurbaşkanı, beşi Cumhurbaşkanı Yardımcısı, yedisi Başbakan, biri Başbakan Yardımcısı, on dördü Dışişleri Bakanı ve on ikisi muhtelif Bakan düzeyinde olmak üzere Afrika'nın birçok ülkesinden katılım sağlandı. Birleşmiş Milletler tarafından tanınan 54 ülkeli Afrika kıtasından 49 ülkenin ilk Zirve'ye katılım sağlaması oldukça önemli bir gelişmedir. Bu gelişmenin arka planında ise şüphesiz tarihsel geçmişten gelen ikili ilişkiler yatmaktadır. Bu sebeple Türkiye'nin Afrika ülkeleri ile ikili ilişkileri geliştirmekte zorluk yaşamadığının altı çizilmelidir. Zirve'de "İstanbul Deklarasyonu" ile "Türkiye-Afrika Ortaklığı için İş birliği Çerçevesi" temalı öneri belgeleri de oybirliğiyle kabul edildi. Özellikle "Türkiye-Afrika Ortaklığı için İş birliği Çerçevesi" kapsamında alınan konu başlıkları da dikkat çekicidir. Konu başlıkları kapsamında ekonomik, çevre, sağlık, ticaret, yatırım, barış, güvenlik, kültür, turizm, eğitim, medya ve tarım gibi birçok alanda iş birliği yapılmasına karar verildi (Tepebaş, 2013: 322-328).

Esas itibarıyla 2005'ten itibaren Türkiye, Başbakan ve Bakanlar düzeyinde başlattığı ikili üst düzey ziyaretlerle Afrika ülkelerinin dikkatini çekti. 2008 yılına kadar Afrika'da toplamda 12 büyükelçiliği bulunan Türkiye, 2008'deki Zirve'den sonra diplomatik açıdan önemli adımlar attı. Diplomatik adımlar sayesinde başta ekonomik ilişkiler olmak üzere askeri ve güvenlik konularının da ön plana çıktığı görülmektedir.

Zirve'de alınan kararlardan biri de Zirve'nin her 6 yılda bir toplanmasını öngören karar oldu. Bu nedenle 2008'de düzenlenen Birinci Zirve'nin ardından İkinci Zirve'nin 2014 yılında Ekvator Ginesi'nin başkenti Malabo'da toplanmasına karar verildi. Türkiye açısından Birinci zirve oldukça verimli geçti. Daha açık bir ifadeyle Türkiye, Birinci Zirveden iki ay sonra 17 Ekim 2008 tarihinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 2009-2010 dönemi geçici üyeliği için BM Genel Kurulunda yapılan seçimlerde 53 Afrika ülkesinden 50'si Türkiye lehine oy kullanarak Türkiye'nin seçilmesini sağladı (Bayram, 2020: 41-42). 2008-2014 yılları arasında Türkiye'nin diplomatik politikasında önemli bir atak gerçekleştirildiği görülmektedir. Daha açık bir ifadeyle 1925'ten 2008 yılına kadarki

süreçte Afrika’da 12 büyükelçiliği bulunan Türkiye, 2008-2014 arası dönemde 26 büyükelçilik açarak toplamda 38 büyükelçilikle önemli bir diplomatik atak gerçekleştirdi (Hazar, 2016b: 251-260). Birinci zirveden sonra açılan büyükelçilikler Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3: 2008-2014 Arası Dönemde Türkiye’nin Afrika Ülkelerine Yönelik Diplomatik Girişimleri ve Atadığı ilk Büyükelçiler

	Yıl	Ülke Adı	Atanan İlk Büyükelçi
1	2009	Tanzanya	Mehmet Kadri Şander Gürbüz
2	2009	Fildişi Sahili	Yalçın Kaya Erensoy
3	2010	Gana	Mehmet Kenan Tepedelen
4	2010	Kamerun	Atılai Ersan
5	2010	Mali	Kemal Kaygısız
6	2011	Angola	Hamit Osman Olcay
7	2011	Gambiya	Ali Rıza Özcoşkun
8	2011	Güney Sudan	Ahmet Ergin
9	2011	Madagaskar	Ercümen Ahmet Enç
10	2011	Moritanya	Musa Kulaklıkaya
11	2011	Mozambik	Aylin Taşhan
12	2011	Zambiya	Ahmet Şemseddin Arda
13	2011	Zimbabve	Kemal Demirciler
14	2012	Somali	Cemalettin Kani Torun
15	2012	Burkina Faso	Aydın Sefa Akay
16	2012	Gabon	Ahmet Rıza Demirer
17	2012	Namibya	Murat Ahmet Yörük
18	2012	Nijer	Hasan Ulusoy
19	2013	Cibuti	Hasan Yavuz
20	2013	Çad	Ahmet Kavas
21	2013	Eritre	Fırat Sunel
22	2013	Gine (Konakri)	Vehdi Esgel Etensel
23	2013	Uganda	Ayşe Sedef Yavuzalp
24	2014	Benin	Turgut Rauf Kural
25	2014	Kongo Cumhuriyeti (Brazavil)	Can İncesu
26	2014	Botsvana	İbrahim Mete Yağlı

Kaynak: Bulgular, Dışişleri Bakanlığının resmî web sayfasından elde edilmiş olup tablo yazar tarafından oluşturulmuştur. Ayrıca bkz; (Daban, 2021: 932).

Birinci Zirve sonrası Türkiye, diplomatik açılım politikasıyla Afrika’da Cumhuriyet döneminin en kapsamlı diplomasi faaliyetini yakaladı. Söz konusu zirvelerin etkisi bu açıdan önemli bir süreç olarak kaydedilmektedir. Aslında bu diplomatik faaliyetlerin ivme kazanmasında Afrika ülkeleriyle geçmişe dayanan tarihsel, siyasi, ekonomik, coğrafi ve sosyokültürel ilişkilerin yanı sıra Afrika uluslarının bağımsızlıklarının desteklenmesi, bağımsızlığını kazanan ülkelerin tanınması, siyasi ve diplomatik ilişkilerin gecikmeden başlatılması gibi önemli etkenler de söz konusudur. Bu faktörlerin etkisiyle de bugün Afrika ülkeleriyle ikili ilişkilerin geliştirildiği ileri sürülebilir. 2008 yılında Türkiye’nin Afrika Birliği tarafından kıtanın stratejik ortağı ilan edilmesi neticesinde özellikle ekonomik alanda önemli gelişmelerin yaşandığı gözlemlenmektedir. Kısa sürede birçok alanda ilerlemenin sağlandığı görülmektedir. Bu nedenle 2013 yılından itibaren Afrika’ya Açılım Eylem Politikasından Afrika’ya Ortaklık Politikasına geçiş yapıldığı gözlemlenmektedir. Söz konusu bu dönemle birlikte İkinci Zirvenin gerçekleştirildiği 2014 yılından itibaren de çok boyutlu ikili ilişkilerin derinleşerek güçlendirilmeye çalışıldığı görülmektedir.⁴

6. İKİNCİ ZİRVEDEN 2024’E: ÇOK BOYUTLU İKİLİ İLİŞKİLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ

19-21 Kasım 2014 tarihlerinde İkinci Türkiye-Afrika İş birliği Zirvesi düzenlendi. Birinci Zirve’nin devamı olan bu Zirve’de de önemli gelişmelere imza atıldı. En önemli gelişme “2015-2019

⁴ Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, “Türkiye-Afrika İlişkileri: Türkiye-Afrika Ticari ve Ekonomik İlişkileri”, <https://tabef.org/tr/bilateral-relations.html> (Erişim Tarihi: 12.02.2025).

Ortak Uygulama Planı" başlıklı belgedir. Bu belge, Türkiye'nin Afrika ülkeleriyle birlikte gerçekleştireceği çeşitli mecralardaki projelerin temelidir. Başka bir ifadeyle teknoloji transferini oluşturmak, kırsal ekonomiyi canlandırmak, eğitimde dayanışmayı artırmak, gençlerin güçlendirilmesini sağlamak, tarım politikalarını uygulamak, ticaret ve yatırımı sürdürülebilir hale getirmek gibi birçok konuda iş birliğinin sağlanması kararlaştırıldı (Türkiye-Afrika İlişkileri, e.t. 15.12.2024).

İkinci Zirve'de alınan bu kararlara ek olarak her beş yılda bir Afrika Birliği Teşkilatı ile gerçekleştirilmesi planlanan toplantıya "Bakan Düzeyinde Gözden Geçirme Konferansı" da eklendi. Bu konferans sayesinde ikili görüşmelerin daha sıklıkla yapılabileceği ve çözüm odaklı bir konferans olabileceğinin altı çizildi. 11-12 Şubat 2018'de İstanbul'da gerçekleşen Bakanlar Düzeyinde Gözden Geçirme Konferansı ile Türkiye-Afrika ülkeleri arasında gelişen ilişkiler daha da güçlendirildi ve karşılıklı üst düzey ziyaretler yoğunlaştırıldı (Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi, e.t. 20.12.2024).

Dolayısıyla 2003-2022 arası yıllar baz alındığında 2003-2014 yıllarında Başbakan ve 2014-2022 yıllarında da Cumhurbaşkanı düzeyinde Türkiye, 31 Afrika ülkesine yönelik elli dört sefer düzenledi. Bu seferlerden beşer kez olmak üzere Mısır ve Senegal'e, dörder sefer Cezayir ve Tunus'a, üçer sefer Etiyopya ve Somali'ye, ikişer sefer olmak üzere Sudan, Güney Afrika Cumhuriyeti, Libya, Nijerya ve Fas'a yapıldı. Birer sefer ise Moritanya, Mali, Gambiya, Gine, Fildişi Sahili, Gana, Nijer, Çad, Ekvator Ginesi, Gabon, Uganda, Kenya, Tanzanya, Mozambik, Madagaskar, Cibuti, Angola, Togo, Kongo Demokratik Cumhuriyeti ve Gine Bissau'ya ziyaret gerçekleştirildi (Daban, 2021: 938-939).

2022 yılında 1'er kez Senegal ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti'ne, 2023 yılında 1 kez Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti'ne ve son olarak da 2024 yılında 2 defa Mısır ziyaret edilerek toplamda 54 olan sefer sayısı 59'a yükselmiş oldu (T.C. Yurtdışı Ziyaretler, e.t. 28.12.2024). Hem ziyaretlerin olmasıyla hem de karşılıklı iş birliği çerçevesinde politik uygulamaların gerçekleşmesiyle Türkiye, Afrika ülkelerine yönelik siyasi ve diplomatik faaliyetlerini yoğunlaştırdı. Bu bağlamda 2014-2021 arası dönemde, başka bir ifadeyle üçüncü zirvenin yapıldığı Aralık 2021 tarihine kadarki süreçte Türkiye, Afrika'da 5 büyükelçilik daha açtı. Böylece Türkiye'nin Afrika kıtasındaki büyükelçilik sayısı 43'e yükseldi. Bu bilgiler Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4: 2014-2021 Arası Dönemde Türkiye'nin Afrika Ülkelerine Yönelik Diplomatik Girişimleri ve Atadığı ilk Büyükelçiler

	Yıl	Ülke Adı	Atanan İlk Büyükelçi
1	30 Kasım 2014	Ruanda	Mehmet Raif Karaca
2	2018	Burundi	Serap Ataay
3	2018	Ekvator Ginesi	Şebnem Cenk
4	2018	Sierra Leone	Deha Erpek
5	2021	Togo	Esra Demir

Kaynak: Bulgular, Dışişleri Bakanlığının resmî web sayfasından elde edilmiştir.

İkinci Türkiye-Afrika İş birliği Zirvesi'ne bakıldığında ikili ilişkilerin giderek genişlediği, birçok alanda iş birliğine gidildiği görülmektedir. Bu zirveler özellikle siyasi ve diplomatik açılardan Türkiye'nin çok kısa bir zaman diliminde önemli adımlar attığının göstergesidir. İkinci Zirve'nin ardından Üçüncü Türkiye-Afrika İş birliği Zirvesi 2020 yılında İstanbul'da yapılmasına karar verildi; ancak Kovid-19 salgınından dolayı zirve ertelendi ve Aralık 2021 tarihinde yapıldı.

17-18 Aralık 2021 tarihinde Üçüncü Türkiye-Afrika İş birliği/Ortaklık Zirvesi'ne 16 Devlet ve Hükümet Başkanıyla birlikte 26'sı Dışişleri Bakanı olmak üzere diğer bakanlarla toplamda 102 Afrikalı Bakan zirveye katıldı. Birinci ve İkinci Zirvelerde alınan kararlar aynen kabul edilirken, bu Zirve'de kabul edilen bir diğer husus ise "2022-2026 Ortak Eylem Planı" oldu. Bu plan doğrultusunda barıştan güvenliğe, ticaretten yatırım ve sanayiye, eğitimden bilgi ve iletişim teknoloji becerilerine, altyapı faaliyetlerinden tarım ve dayanıklı sağlık sistemlerine kadarki konular ele alındı. Sivil toplum kuruluşlarının faaliyet alanlarının genişletilmesine, Zirve'ye katılmayan

diğer Afrika ülkeleriyle de güçlü ilişkilerin kurulmasına karar verildi (Tepebaş, 3. Türkiye-Afrika Ortaklık, e.t. 29.12.2024).

Türkiye'nin hedeflediği tüm Afrika ülkelerinde büyükelçilik açılmasını öngören politikasının istikrarlı bir şekilde devam edeceğinin de altı çizildi. 2022 yılında Gine Bissau'da büyükelçiliğin açılmasıyla Türkiye, 2008 yılından bu yana Afrika'da en çok büyükelçilik açan ülkelere biri oldu. Böylece Gine Bissau büyükelçiliği ile birlikte Türkiye'nin büyükelçilik sayısı 44'e yükselmiş oldu. Açılan bu elçilik Tablo 5'te gösterilmektedir (Hayatsever, 2022).

Tablo 5: Aralık 2021-2022 Arası Dönemde Türkiye'nin Afrika Ülkelerine Yönelik Diplomatik Girişimleri ve Atadığı İlk Büyükelçiler

Yıl	Ülke Adı	Atanan İlk Büyükelçi
1	2022	Gine-Bissau
		Ali Sait Akın

Kaynak: Hayatsever (12 Nisan 2022)

Bu Zirve'de kararlaştırılan diğer bir konu da Dördüncü Ortaklık Zirvesi'nin 2026 yılında Afrika'da gerçekleştirilmesindeki ortak mutabakata varılmış olmasıdır. Genel olarak Birinci, İkinci ve Üçüncü Zirvelerin ikili ilişkiler konusunda beklenenden daha iyi bir seviyede ilerlediğinden bahsedilebilir. Bu zirvelerle Türkiye, Afrika sahalarında önemli bir aktör olarak yerini aldı. 2008'de toplamda 12 büyükelçiliği bulunan Türkiye, 2009-2022 yılları dahil olmak üzere bu dönemde 32 büyükelçilik daha açmış ve toplamda 44 büyükelçilikle önemli bir diplomatik atağa imza atmış oldu. Afrika'da Çin'in 53, İngiltere'nin 52, ABD'nin 49 ve Fransa'nın 46 büyükelçiliği bulunmaktadır. Kısa bir zamanda çok sayıda büyükelçilik açan Türkiye bu yönüyle kıtada beşinci sırada yer almaktadır. Bilhassa bu Zirvelerin önemi, deklare edilmelidir ki, Türkiye'nin sadece diplomatik açıdan değil, her alanda özellikle ekonomik mecrada başarılı adımlar atmaya çalıştığını ortaya koymaktadır.

2000 sonrası dönemde sadece Türkiye'nin Afrika ülkelerine yönelik diplomatik faaliyetleri ivme kazanmadı. Aynı zamanda Afrika ülkelerinin de Türkiye'ye yönelik önemli diplomatik faaliyetlerde bulunmaya çalıştığı görülmektedir. 2005 yılına kadar Afrika'dan toplamda 8 ülkenin büyükelçiliği bulunurken, 2006'dan itibaren bu sayı giderek artış göstermiş ve son olarak 2022 yılında Togo'nun Türkiye'de büyükelçilik açmasıyla bu sayı 38'e ulaşmış oldu. Bu durum Tablo 6'da gösterildiği gibidir.

Tablo 6: Afrika Ülkelerinin 1920-2024 Yılları Arasında Türkiye'de Açtıkları Büyükelçilikleri

Afrika Ülkeleri	Büyükelçiliklerin Açıldığı Yıl
1	Angola
2	Benin
3	Botsvana
4	Burkina Faso
5	Burundi
6	Cezayir
7	Cibuti
8	Çad
9	Ekvator Ginesi
10	Eritre
11	Etiyopya
12	Fas
13	Fildişi Sahili
14	Gabon
15	Gambiya
16	Gana
17	Gine
18	Gine-Bissau
19	Güney Afrika Cumhuriyeti
20	Güney Sudan
21	Kamerun
22	Kenya
23	Komorlar
24	Kongo Cumhuriyeti

25	Kongo Demokratik Cumhuriyeti	2011
26	Lesotho	Temsilciliği bulunmamaktadır.
27	Liberya	Brüksel Büyükelçiliği akreditedir.
28	Libya	1952
29	Madagaskar	3 Kasım 2010 tarihli Nota ile Ankara'da Büyükelçilik açmak istediğini resmen bildirmiştir; ancak henüz açılmamıştır.
30	Malavi	Berlin Büyükelçiliği akreditedir.
31	Mali	2014
32	Mauritius (Morityus)	Berlin Büyükelçiliği akreditedir.
33	Mısır	1925
34	Moritanya	2010
35	Mozambik	Roma Büyükelçiliği akreditedir.
36	Namibya	Berlin Büyükelçiliği akreditedir.
37	Nijer	2012
38	Nijerya	1962
39	Orta Afrika Cumhuriyeti	1995 yılından itibaren İstanbul'da bir Fahri Başkonsoloslugu bulunmaktadır.
40	Ruanda	2013
41	Sao Tome ve Principe	Temsilciliği bulunmamaktadır.
42	Senegal	2006
43	Seyşeller	İstanbul'da yer alan Fahri Konsoloslugu'na ilave olarak 2012 yılında Ankara'da da Fahri Konsolosluk açmıştır.
44	Sierra Leone	2020
45	Somali	1980 (yeniden 2014)
46	Sudan	2009
47	Eswatini	Ankara'da Fahri Konsoloslugu bulunmaktadır.
48	Tanzanya	2017
49	Togo	2022
50	Tunus	1957
51	Uganda	2011
52	Yeşil Burun Adaları (Cabo Verde)	Temsilciliği bulunmamaktadır.
53	Zambiya	2013
54	Zimbabve	2019

Kaynak: Bulgular, Dışişleri Bakanlığının resmî web sayfasından elde edilmiş olup tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tüm tablolar incelendiğinde Türkiye'nin Afrika kıtasına yönelik diplomatik ilişkilerinde başarılı bir politika izlediği anlaşılmaktadır. Söz konusu bu diplomatik politikanın karşılıksız kalmadığı, Afrika ülkeleri tarafından da önemli adımlarla karşılık verildiği gözlemlenmektedir. Geline süreçte Türkiye'de 38 büyükelçiliği bulunan Afrika kıtası ülkelerinden sadece 5 ülkenin temsilciliği bulunmamaktadır. Diğer ülkelerin ise konsolosluk nezdinde diplomatik ilişkilerinin mevcut olduğu görülmektedir. Karşılıklı diplomatik ilişkilerin artmasını etkileyen faktörlerin nedenlerinden biri tarihsel geçmişe dayalı çok boyutlu ilişkiler olsa da en önemli etkinin gerçekleşen zirve toplantılarından kaynaklı olduğu ileri sürülebilir. Zira karşılıklı büyükelçiliklerin açıldığı tarihler göz önünde bulundurulduğunda neredeyse tamamının 2008 yılında gerçekleşen Birinci Türkiye Afrika Zirvesi'nden sonra açıldığı anlaşılmaktadır. Kısacası 2008 ve sonrası dönemde Türkiye'nin Afrika ülkelerine yönelik gerçekleştirdiği diplomatik atak politikası, aynı şekilde Afrika ülkelerinin de uzun yıllardan sonra Türkiye'ye yönelik önemli bir politika gerçekleştirmesini sağlamış oldu.

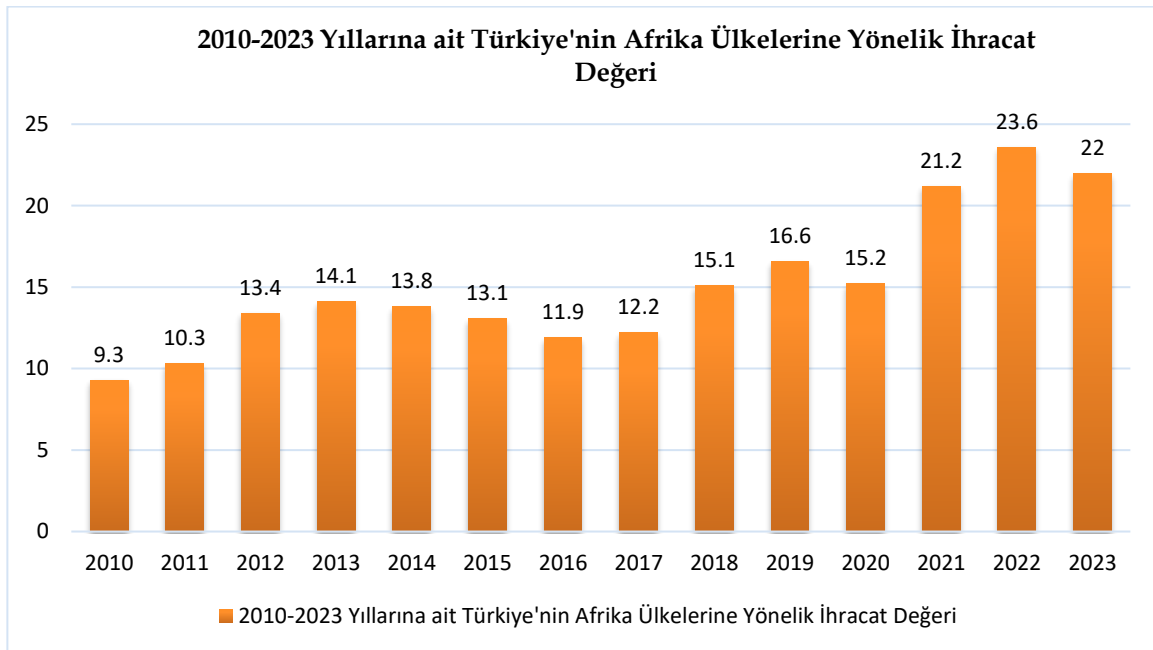
7. DİPLOMATİK FAALİYETLERİN EKONOMİK İLİŞKİLERE ETKİSİ: 2008-2024 DÖNEMİ

Diplomatik faaliyetlerin artışı yukarıda belirtildiği gibi zirve toplantılarından sonra gerçekleşti. Zirvelerde alınan kararlar doğrultusunda ekonomik alana da yer verilmesi ve ilişkilerin derinleştirilerek güçlendirilmesine önem verildi. Gerçekleşen ilk zirveden önce Türkiye'nin Afrika ülkelerine yönelik ekonomik alandaki ilişkileri oldukça sınırlıydı. 2003 yılında Türkiye, "Afrika Ülkeleriyle Ticari ve Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisi'ni" benimsemiş olsa da bu stratejinin 2008 zirvesinden sonra geliştiği göze çarpmaktadır. Zira 2016 yılından bu yana iki yılda

bir olmak üzere Türkiye-Afrika Ekonomi ve İş Forumu toplantıları da gerçekleştirilmektedir. Beşincisinin Ekim 2025 tarihinde yapılması planlanmaktadır. 2003 yılında Türkiye'nin sadece 4 Afrika ülkesinde ticaret müşavirliği varken bugün gelinen süreçte bu sayı 31'e yükselmiş durumdadır (Aslanhan ve Yılmaz, 2024).

2003 yılında Türkiye'nin ekonomik alanda Afrika ülkeleriyle yaptığı ihracat değeri 2,1 milyar dolar iken, ticaret hacmi 5,4 milyar dolar olarak belirlendi. 2022 yılında ihracat değeri 23,6 milyar dolara yükselmiş olup aynı yıl ticaret hacmi ise 40,7 milyar dolara yükseldiği görülmektedir (DEİK, 2023). 2022 yılına ait ticaret hacmi 40,7 olarak kaydedilmiş olsa da bu değer aslında ihracat ve ithalat toplamı olarak 30,1 milyar dolar olarak hesaplanmaktadır. Bu nedenle 40,7 milyar doların sehven yazıldığı düşünülmektedir. 2023 yılında Türkiye'nin Afrika'ya yönelik ihracat değeri 22 milyar dolar iken ithalat değeri 15 milyar dolardır. Bu yıla ait ticaret hacmi ise 37 milyar dolardır. 2008 sonrası dönemde Türkiye'nin Afrika ülkelerine yönelik yapmış olduğu ihracatının artış gösterip göstermediğinin daha net anlaşılabilmesi için Grafik 1 incelenebilir.

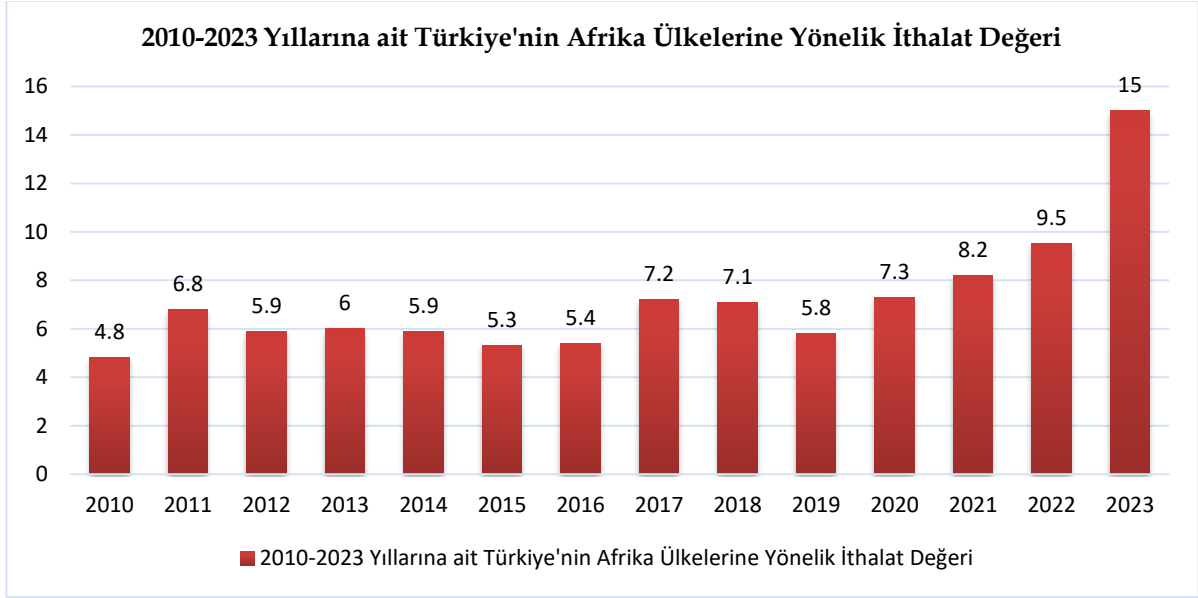
Grafik 1: 2010-2023 Yıllarına ait Türkiye'nin Afrika Ülkelerine Yönelik İhracat Alanındaki Ekonomik İlişkileri

Kaynak: 2010-2022 yıllarına ait veriler DEİK, Afrika Bilgi Notundan yararlanılmıştır. 2023 verileri ise (Aslanhan ve Yılmaz, 2024) kaynağından elde edilmiş olup grafik, yazar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye'nin Afrika ülkelerine yaptığı ihracat değerinin önemli bir dalgalanmayla geliştiği görülmektedir. Türkiye, ihracat alanındaki ilişkilerinin yanı sıra ithalat ilişkilerine de önem vermektedir. Yine 2010-2023 yılları baz alındığında gelişme açısından önemli bir dalgalanmanın yaşandığı Grafik 2'den anlaşılmaktadır.

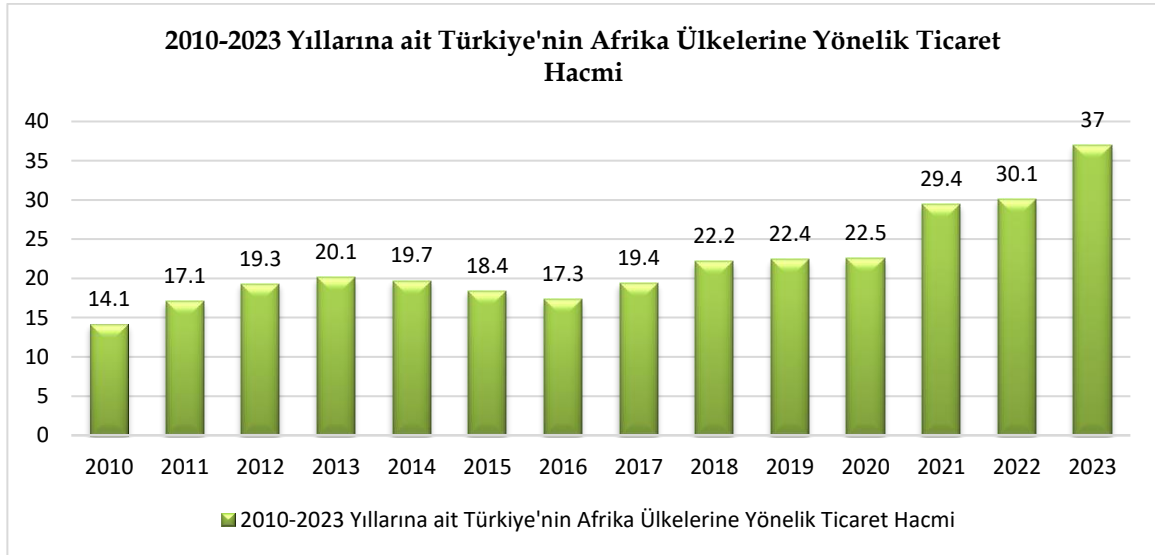
Grafik 2: 2010-2023 Yıllarına ait Türkiye'nin Afrika Ülkelerine Yönelik İthalat Alanındaki Ekonomik İlişkileri

Kaynak: Bulgular 2010-2022 yılları arası için DEİK, Afrika Bilgi Notundan yararlanmıştır. 2023 verileri ise (Aslanhan ve Yılmaz, 2024) kaynağından elde edilmiş olup grafik, yazar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye'nin Afrika ülkelerine yönelik ihracat ve ithalat minvalindeki ilişkileri ikili ilişkiler bakımından önemli bir yol katettiği ileri sürülebilir. Zira bu ilişkilerin ticaret hacmini olumlu yönde etkilediği ve giderek artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Son yirmi yılda (2003-2023) Türkiye'nin ticaret hacminde de önemli bir gelişme yaşandığı görülmektedir. 2003 yılında Türkiye'nin ticaret hacmi 5,4 milyar dolar iken 2023 yılında bu sayı 37 milyar dolara yükselerek yaklaşık 7 kat arttığı hesaplanabilmektedir. Türkiye'nin 2010-2023 yıllarına ait ticaret hacmi Grafik 3'te gösterildiği gibidir.

Grafik 3: 2010-2023 Yıllarına Ait Türkiye'nin Afrika Ülkelerine Yönelik Ticaret Hacmi

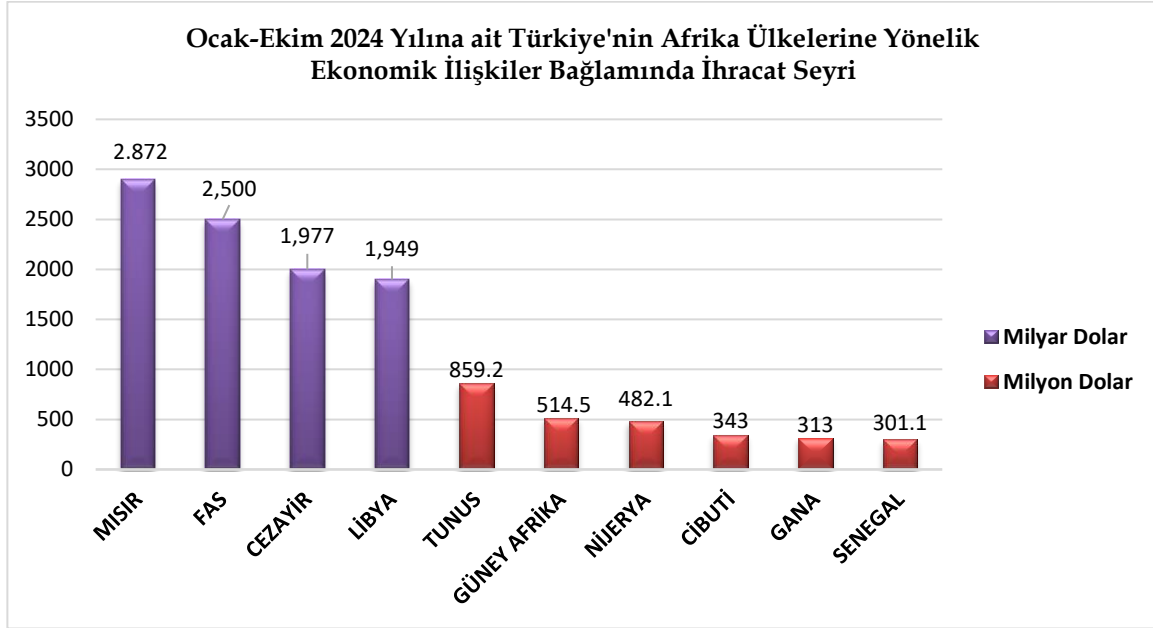

Kaynak: Bulgular 2010-2022 yılları arası için DEİK, Afrika Bilgi Notundan yararlanmıştır. 2023 verileri ise (Aslanhan ve Yılmaz, 2024) kaynağından elde edilmiş olup grafik, yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 3 incelendiğinde 2003 yılına göre Türkiye'nin ticaret hacminde önemli bir değişim ve dönüşüm yaşandığı gözlemlenmektedir. 2008 yılından sonra özellikle 2010'dan itibaren önemli dalgalanmaların meydana geldiği grafik 3'ten anlaşılmaktadır. Söz konusu 2003 yılında 5,4 milyar dolar olarak kaydedilen ticaret hacmi 2023 yılında önemli bir artışla 37 milyar dolara yükseldiği görülmektedir. Bu durum aslında Türkiye'nin Afrika ülkeleriyle gelişmekte olan ve süreklilik arz eden ikili ilişkilerini ortaya koymaktadır.

Ekonomik ilişkiler bağlamında Türkiye, 2024 yılında en fazla Mısır, Fas, Cezayir, Libya, Güney Afrika Cumhuriyeti, Cibuti, Sudan, Senegal ve Nijerya ile ikili ilişkiler geliştirdi. 2024 yılının ilk on ayı ele alındığında (Ocak-Ekim) Türkiye'nin en fazla ihracatı Mısır ile gerçekleşti. Bu doğrultuda Mısır 2,9 milyar dolar, Fas 2,5 milyar dolar, Cezayir yaklaşık 2 milyar dolar, Libya 1,9 milyar dolar, Tunus 859,2 milyon dolar, Güney Afrika Cumhuriyeti 514,5 milyon dolar, Nijerya 482,1 milyon dolar, Cibuti yaklaşık 343 milyon dolar, Gana yaklaşık 313 milyon dolar ve Senegal 301,1 milyon dolar olarak belirlendi (Sansarlıoğlu, 2024). Bu durum aşağıdaki Grafik 4'te gösterilmektedir. Türkiye; Angola, Çad, Gabon, Kamerun, Kongo Demokratik Cumhuriyeti ve Ekvator Ginesi gibi ülkelerle de önemli ekonomik ilişkiler yürütmektedir (Aliyev, 2024: 119-120).

Grafik 4: Ocak-Ekim 2024 Döneminde Türkiye'nin Afrika Kıtasında En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği Ülkeler

Kaynak: Veriler (Sansarlıoğlu, 2024) kaynağından faydalanılarak derlenmiştir. Grafik çizimi yazar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye'nin Afrika ülkelerine yönelik ekonomik ilişkileri incelendiğinde ilk dört grafikten de anlaşılacağı üzere, 2008 yılında gerçekleştirilen Birinci Türkiye-Afrika İş birliği Zirvesi'nden sonra hem ihracat ve ithalatta hem de ticaret hacminde önemli bir gelişmenin ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Zira 2013 yılında Türkiye-Afrika Ortaklık politikasının başlamasıyla ekonomik ilişkilerin derinleştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu yıl Türkiye Afrika Kalkınma Bankasına da üye oldu. Türkiye, ihracatta önemli bir genişleme, ithalatta daralma ve ticaret hacminde de büyümeyi hedeflemektedir. Son yıllarda önemli bir yol kateden Türkiye, en fazla ihracatı Mısır'a yapsa da diğer Kuzey Afrika ülkeleriyle de önemli ticari ve ekonomik ilişkilere sahiptir. Bu bölgenin yanı sıra diğer tüm bölgelerde de giderek ekonomik ilişkiler çerçevesinde genişleme politikası izlemektedir. Zira 2008 yılı öncesi dönemde Afrika'da Türkiye'nin dört tane ticaret müşavirliği bulunurken, bugün itibarıyla 31 ticaret müşavirliği bulunmaktadır. Yine 2008 yılı öncesinde Türkiye'nin kıtada 12 büyükelçiliği açılmışken bugün itibarıyla bu sayı 44'e yükselmiş durumdadır. Kısacası diplomatik faaliyetlerin artmasıyla birlikte Türkiye-Afrika ülkeleri arasında ekonomik ilişkiler de derinleşerek gelişmektedir.

8. SONUÇ

Cumhuriyet'in ilanından bu yana Türkiye'nin Afrika ülkeleri ile olan ikili ilişkileri önemli bir boyut kazandı. İlk ilişkiler dokuzuncu yüzyıla kadar götürülse de diplomatik açıdan Cumhuriyet tarihindeki ilk ilişkilerin Mustafa Kemal Atatürk döneminde 1925 yılında Mısır'ın başkenti Kahire'de açılan büyükelçilik makamıyla başladı. Sahraaltı Afrika ülkesinde ise 1926 yılında Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa'da açılan büyükelçilikle başladığı görülmektedir. Bu dönemde Afrika kıtasının sömürge altında olması nedeniyle bağımsız ülke sayısı sınırlıydı; ancak

bağımsızlığın kazanılmaya başlandığı 1950'lerden itibaren Türkiye, bağımsızlığını kazanan her ülke ile önce siyasi sonra da diğer alanlarda olmak üzere diplomatik açıdan girişimlerde bulunmaya çalıştı.

1950-2000 arası dönemde Türkiye'nin önce Afrika Dairesi Başkanlığı'nı açması sonrasında da Afrika'ya yönelik açılım stratejilerini geliştirmesi gibi politikaları, kıta ile olan ilişkilerinin tamamen koparılmadığını göstermektedir. Her şeyden önce bağımsızlığını kazanan ülkeleri tanıması ve zaman kaybetmeden diplomatik bağlamda ikili ilişkileri güçlendirmesi bugün gelinen süreçte Türkiye'nin kıta ile olan güçlü bağlarını ortaya koymaktadır. Önce Üçüncü Ecevit Hükûmeti döneminde sonrasında 1998 yılında Afrika'ya Açılım Eylem Politikası'nı ve ardından da 2003 yılında "Afrika Ülkeleriyle Ticari ve Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisi'ni" ortaya atan Türkiye, bu politikayla kıta ülkelerine yönelik uzak durmadığını göstermektedir. 2005 yılını da Afrika Yılı ilan ederek çok boyutlu ikili ilişkilerin gerçekleşmesini hedeflemiştir. 2005 yılından itibaren ikili ilişkilerde yaşanan temaslar çeşitli toplantıların gerçekleşmesine, kongrelerin planlanmasına, karşılıklı ziyaretlerin yapılmasına ve bilhassa zirve toplantılarının ortaya çıkmasına olanak sağladı. Türkiye'nin diplomatik faaliyetleri bağlamında yürüttüğü stratejiler önemli sonuçlar verdi. Özellikle 2008-2014 yılları arasında gerçekleşen diplomatik faaliyetlere bakıldığında, Cumhuriyet döneminin en kapsamlı diplomatik açılım dönemi olduğu anlaşılmaktadır. Yine 2010 ve sonrası döneme bakıldığında Türkiye'nin ekonomik ilişkiler çerçevesinde de önemli bir yol katettiği görülmektedir.

18-21 Ağustos 2008 tarihindeki Birinci Türkiye-Afrika Zirvesi ile 19-21 Kasım 2014 tarihli İkinci Türkiye-Afrika Zirvesi arasında toplamda 26 büyükelçilik açıldı. Bu durum 6 yılda önemli bir başarının elde edildiğini göstermektedir. İkinci Türkiye-Afrika Zirvesi'nden 9 gün sonra da 30 Kasım 2014 tarihinde Ruanda'da bir büyükelçilik açıldı. Kısacası iki zirve arasında açılan büyükelçilik sayısı 26 iken, birinci zirveden 2014 yılının sonu baz alındığında toplamda 27 büyükelçiliğin açıldığı görülmektedir. 2015 sonrası dönemde ise büyükelçilik sayısında artışlar olsa da bu artışlarda durağanlık yaşandığı ileri sürülebilir. Başka bir ifadeyle bugün gelinen noktada ikinci zirveden sonraki son on yıllık süreçte Türkiye'nin kıtada açtığı büyükelçilik sayısı 5 olmuştur. Ancak bu sayılarla birlikte Cumhuriyet'in ilk yıllarından başlamak üzere 2022 yılının sonlarına kadarki sürede toplamda 44 büyükelçilikle Türkiye, diplomatik bağlamda kıtada önemli bir aktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Diplomatik faaliyetlerin ekonomik ilişkilere de yansıdığı ileri sürülebilir. Diplomasi zirveleri olarak da adlandırılabilen zirvelerde ikili ekonomik ilişkilere de değinildi. Bu bağlamda 2013 yılında önce bir ortaklık ilişkisine aynı yıl Afrika Kalkınma Bankasına üyeliğin gerçekleştirilmiş olması diplomatik ilişkiler temelinde ekonomik ilişkilerin de geliştiğini göstermektedir. 2003 yılında sadece dört Afrika ülkesinde ticaret müşavirliği bulunan Türkiye'nin 2008 sonrası dönemde 31 Afrika ülkesinde ticaret müşavirliği açması önemli bir ekonomik ilişkinin sonucudur. İhracat ve ithalat alanlarında da grafiklerde görüldüğü üzere önemli bir yol katedilmiştir. Özetle Türkiye, diplomatik faaliyetleri yoğunlaştırmak adına düzenlemiş olduğu zirveler sayesinde ticari ve ekonomik alanlarda önemli bir münasebet kurmayı başarmıştır.

Kaynakça

- Akalın, D. & Parlaz, S. (2015). XIX. yüzyılda doğu afrika'da osmanlılar ve italyanlar. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Aliyev, P. (2024). Türkiye'nin Orta Afrika bölgesine yönelik politikalarında ön plana çıkan hususlar nelerdir? Sıvış, E. & Aydın, H. (Ed.). *50 Soruda Türkiye-Afrika İlişkileri içinde* (117-124). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Aslanhan, U. & Yılmaz, E. (2024). Ticaret Bakanı Bolat: Türkiye ile Afrika kıtası arasındaki ticaret hacmi 2023'te 37 milyar dolara yükseldi. 16.10.2024, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/ticaret-bakani-bolat-turkiye-ile-afrika-kitasi-arasindaki-ticaret-hacmi-2023te-37-milyar-dolara->

yukseldi/3363857#:~:text=%22%202003%20y%C4%B1%C4%B1nda%20Afrika%20k%C4%B1tas%C4%B1%20ile,dolardan%2015%20milyar%20dolara%20ula%C5%9Fm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r. (Erişim Tarihi: 13.02.2025).

- Bayram, M. (2020). Turkey and Africa in the context of South-South cooperation. *Current Research in Social Sciences*, 6(1), 39-51.
- Boztaş, A. & Yıldırım-Çınar, H. (2024). Evaluating Türkiye's influence in the Somalia peace process: positive or negative peace? *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 20(49), 397-412.
- Churchill, W.S. (1964). *The Second World War, war comes to America-6*. London: Published by Cassell.
- Daban, C. (2021). 21. yüzyılda Türkiye'nin Afrika ülkeleri ile siyasi ve diplomatik ilişkileri. *ASBİ Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 925-944.
- Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu/DEİK (2023). Bakan Bolat: Afrika ile ticaret hacmimiz 40,7 milyar dolara ulaştı. <https://www.deik.org.tr/basin-aciklamalari-bakan-bolat-afrika-ile-ticaret-hacmimiz-40-7-milyar-dolara-ulasti> (Erişim Tarihi: 13.02.2025).
- Eyriçe-Tepeciklioğlu, E. (2019). *Türk dış politikasında Afrika: temel dinamikler, fırsatlar ve engeller*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Gençoğlu, H. (2016). *Güney Afrika'da Osmanlı izleri*, İstanbul: Tezkire Yayıncılık.
- Hayatsever, H. (2022). Myanmar'daki görevine başlayamayan Ali Sait Akın'ın görev yeri belli oldu. 12 Nisan. *Cumhuriyet Gazetesi*, (Erişim Tarihi: 02.12.2022).
- Hazar, H. (2018). *Sovyet tehdidinin gölgesinde Türk dış politikası Kuzey Afrika örneği*. Ankara: Dış Politika Enstitüsü Yayınları.
- Hazar, N. (2016a). *Türk dış politikasında Afrika*. Ankara: Dış Politika Enstitüsü Yayınları.
- Hazar, N. (2016b). *Türkiye-Afrika ilişkileri: Türkiye'nin dost kıtaya açılım stratejisi*. (3. baskı), Ankara: Akçağ Yayınları.
- Hazar, N. (2024). Afrika açılımlarının Türk dış politikası açısından önemi ve yansımaları nedir? E. Sıvış & H. Aydın (ed.), 50 soruda Türkiye-Afrika İlişkileri (63-83). Ankara: Altınbaş Üniversitesi İştirakinde Nobel Yayınları.
- İncesu, S. (2020). Afrika açılım politikası. 30 Ocak. <http://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/olaylar-ve-gorusler/afrika-acilimpolitikasi-1717211> (Erişim Tarihi: 01.12.2024).
- Kavas, A. (2017). *Geçmişten günümüze Afrika*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Özcan, M. & Köse, M. (2024). The Quest for balance: historical background of Türkiye-Africa relations, *Insight Turkey*, 26(3), 77-101.
- Sansarlıoğlu, B. (2024). Afrika ülkelerine ihracat yılın 10 ayında 15 milyar doların üzerine çıktı, 12.11.2024, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/afrika-ulkelerine-ihracat-yilin-10-ayinda-15-milyar-dolarin-uzerine-cikti/3391408#> (Erişim Tarihi: 13.02.2025).
- Şimşir, B.N. (2006). Cumhuriyetin ilk çeyrek yüzyılında Türk diplomatik temsilcilikleri ve temsilcileri (1920-1950). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 22(64-65-66), 15-90.
- Tepebaş, U. (2013). *Dönüşüm sürecindeki Sahra Altı Afrika: kalkınma, güvenlik ve ortaklık*. İstanbul: TASAM Yayınları.
- Tepebaş, U. (e.t. 2024). 3. Türkiye-Afrika ortaklık zirvesi'nin ardından. https://tasam.org/Files/Icerik/File/Ufuk_Tepebas_3_Ortaklik_Zirvesi_sonuc_pdf_d0279dbf-2385-4438-969d-4da6c68fe09a.pdf (Erişim Tarihi: 29.12.2024).

- Türkiye Cumhuriyeti Addis Ababa Büyükelçiliği (e.t. 2024). Büyükelçilik tarihi ve önceki büyükelçilerimiz. <https://addisababa-be.mfa.gov.tr/Mission/MissionChiefHistory> (Erişim Tarihi: 09.10.2024).
- Türkiye Cumhuriyeti Akra Büyükelçiliği (e.t. 2024). <http://akra.be.mfa.gov.tr/Mission/About>, (Erişim Tarihi: 11.11.2024).
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı (e.t. 2024). Yurt dışı ziyaretler. <https://www.tccb.gov.tr/receptayyip Erdogan/yurtdisiziyaretler/?&page=3> (Erişim Tarihi: 28.12.2024).
- Türkiye Cumhuriyeti Darüsselam Büyükelçiliği (e.t. 2024). <http://darusselam.be.mfa.gov.tr/Mission/MissionChiefHistory> (Erişim Tarihi: 12.11.2024).
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (1999). Afrika'ya açılım eylem planı. (Gözden geçirilmiş II. basım).
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (e.t. 2024). Cezayir büyükelçiliği. <https://cezayir-be.mfa.gov.tr/Mission/MissionChiefHistory> (Erişim Tarihi: 10.11.2024).
- Türkiye Cumhuriyeti Mogadişu Büyükelçiliği (e.t.2024). <http://mogadisu.be.mfa.gov.tr/Mission/About> (Erişim Tarihi: 12.11.2024).
- Türkiye-Afrika İlişkileri (e.t. 2024). <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrikailiskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 15.12.2024).
- Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi (e.t. 2024). <https://www.tccb.gov.tr/ozeldosyalar/turkiye-afrika/zirve/> (Erişim Tarihi: 20.12.2024).
- UN General Assembly Resolution 1514 (XV) (1960). Declaration on the granting of independence to colonial countries and peoples. 14 December. <https://www.sfu.ca/~palys/UNResolution%201514.pdf> (Erişim Tarihi: 05.11.2024).
- UN General Assembly Resolution, 289 A (IV) (1949). Question of disposal of the former Italian colonies. 21 November. <https://www.refworld.org/legal/resolution/unga/1949/en/7706> (Erişim Tarihi: 10.10.2024).
- UN General Assembly Resolution, 387 (V) (1950). Libya: report of the United Nations commissioner in Libya; reports of the administering powers in Libya. 17 November. <https://digitallibrary.un.org/record/209547?ln=ru&v=pdf> (Erişim Tarihi: 10.10.2024).

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde BİİBFAD Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Yazar Katkıları: 1. yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Beyanı: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür: Gösterdikleri yoğun ilgi ve emeklerinden dolayı BİİBFAD Dergisi Editör Kurulu'na ve sağladıkları katkılarından dolayı hakemlere teşekkür ederiz.

The Impact of Türkiye's Diplomatic Engagements in Africa on Economic Relations: The Case of the 2008-2024 Period

Extended Abstract

Türkiye has had multidimensional relations with the African continent since its foundation. Between 1920 and 1950, there were no independent countries except for three (Egypt, Ethiopia, and Libya). It had political and diplomatic relations with two of these countries, except Liberia. With the increase in the number of independent states since 1950, Türkiye has tried to establish political and diplomatic relations by recognizing the countries that gained or acquired their independence. Both the negative effects of the Cold War and internal conflicts in newly independent countries limited the duration of bilateral relations. Despite this limited period, Türkiye has not shied away from developing bilateral relations.

Türkiye, which voted for the independence of many countries in the United Nations, was able to establish critical diplomatic relations during this period with this political strategy. In this period, the African continent was not only followed in the context of political relations. In academic terms, developments in Africa have been followed, and many books have been introduced to the Turkish literature. One of the reasons why the African continent is followed both politically and academically is that bilateral relations with the continent can be traced back to the 9th century and the Ottoman influence on the continent lasted for more than 400 years.

Between 1950 and 2000, significant diplomatic steps were taken towards the continent. The first step was to recognize the newly independent countries and to decide to establish both political and diplomatic relations. The second step was the establishment of the Africa Department in Ankara during the third Ecevit period and the tasking of the Foreign Ministry with maintaining relations with African countries. The third and final step was the establishment of the Action Plan for Opening Up to Africa in October 1998 under the third Yılmaz government. In the post-2000 period, the Justice and Development Party (AK Party) came to power and initiated a proactive process in relations. The first step taken in this process was Türkiye's "Strategy for the Development of Trade and Economic Relations with African Countries" in 2003. During this period, bilateral relations were marked by activities such as the declaration of 2005 as the 'Year of Africa' in Türkiye, the inclusion of Türkiye in the Strategic Partnership of the African Union in 2008, the organization of summit meetings between Türkiye and African countries in 2008, 2014, and 2021.

While Türkiye had 12 active embassies on the continent before the first summit in 2008, a multidimensional process began in bilateral relations after the summit, and a significant diplomatic breakthrough was realised. One of the decisions taken at the first summit was to convene the summit every six years. In this context, after the first summit in 2008, the second summit took place in 2014. Until the second summit, the foundations of cooperation between Türkiye and African countries were laid in many areas, from environment to health, from trade to security, from culture-tourism to education, from infrastructure to media, from agriculture-water and rural development to medium-sized enterprises. In addition to these, there was a significant development in diplomatic activities, and the number of embassies increased in a short period of time. In the six years between the first and second summits alone, 26 embassies were opened. After the second summit, 5 more embassies were opened, and the number of Türkiye embassies on the continent increased to 43. Türkiye opened another embassy in 2022. This embassy was opened in Guinea-Bissau. Thus, Türkiye's number of embassies in Africa increased to 44 by 2022, ranking fifth after China, the United Kingdom, the United States of America, and France.

It can be argued that diplomatic activities were also reflected in economic relations. The summits, which can also be called diplomatic summits, also touched upon bilateral economic relations. In this context, the realization of a partnership relationship in 2013 and membership of the African Development Bank in the same year show that economic relations have also developed on the basis of diplomatic relations. In 2003, Türkiye had trade counsellors in only four African

countries, but after 2008, Türkiye opened trade counsellors in 31 African countries, which is the result of an important economic relationship. As shown in the graphs, significant progress has been made in exporting and importing.

Türkiye's diplomatic opening policy towards the African continent has not gone unanswered. On the other hand, especially after 2005, African countries have opened embassies in Türkiye at a significant rate. In other words, between 1920 and 2005, only eight African countries had established embassies, a number that rose to 38 by 2022. This acceleration in mutual diplomatic relations has also positively affected other fields. One of these areas, as will be seen, has been in the field of economic relations.

As a result, Türkiye's policy of diplomatic opening is also noteworthy in this context. The fact that 38 countries from the African continent have opened embassies and 11 countries have opened consulates shows the extent to which Türkiye's diplomatic success has developed positively. With 44 embassies, Türkiye has made a significant diplomatic expansion, but its goal is to open embassies in all 54 countries recognized by the United Nations. This goal will be achieved very soon. In this respect, when Türkiye is compared with both former colonial powers and global actors, it becomes clear that Türkiye is engaged in a significant diplomatic offensive on the continent. In addition, in light of diplomatic activities, significant progress has been made in economic relations. Therefore, it becomes clear why the African opening policies are essential for Türkiye.